

Работа посвящена анализу доктринальных подходов к определению понятия «международная организация» и развития международных экономических отношений Украины с Европейским Союзом. Определены проблемы в процессе экономической интеграции нашего государства в ЕС. Выяснено, что сущность деятельности международных организаций заключается в определении и согласовании интересов государств-членов, выработки на этой основе общей позиции, определении соответствующих задач, а также методов и средств их достижения.

Ключевые слова: международная организация, внешнеторговый оборот, экспорт, импорт.

Стаття надійшла до редколегії 04.11.2015

УДК 330.101.54

Т. І. ТКАЛІЧ, Ю. С. РОМАНЧУК, М. А. КОХАН

juliana_rome@mksat.net

м. Миколаїв

УКРАЇНА ЯК УЧАСНИК БАГАТОСТОРОННЬОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Міжнародні економічні відносини сучасності відрізняються колом проблем та викликів до яких відносяться: місце держави у складі міжнародних економічних відносин; зростання економічного розриву та соціальної розмежованості між країнами; проблеми, пов'язані з наслідками науково-технічної революції; проблема дефіциту ресурсів в умовах перенаселення планети. Аналіз участі України у багатосторонніх економічних перемовинах свідчить про суттєві досягнення в роботі відділів з економічних питань у складі закордонних дипломатичних установ та утворення ефективної системи реалізації державної політики у забезпеченні національних економічних інтересів на світовому ринку, що повністю відповідає сьогodenним реаліям міжнародних економічних відносин.

Ключові слова: міжнародні економічні відносини, економічна дипломатія, Світова організація торгівлі, Європейській банк реконструкції та розвитку.

Міжнародні економічні відносини здавна посідали суттєве місце у житті будь-якої держави, суспільства та окремої людини. Походження націй, утворення міждержавних кордонів, формування та зміна політичних режимів, становлення інституційних утворень, розвиток мистецтва і науки, технічного прогресу та ефективної економіки пов'язані з торговельним та фінансовим обміном, міждержавними союзами та дипломатичними контактами, інакше кажучи, з міжнародними економічними відносинами. Їх значення зростає в наш час, коли всі держави вплетені у щільну мережу різноманітних взаємодій, які впливають на обсяги та характер виробництва, види товарів, що створюються та ціни на них, на стандарти споживання. З даним процесом пов'язано виникнення більшості сучасних викликів то погроз міжнародним економічним відносинам.

Узагальнюючи погляди, що містяться у вітчизняній та закордонній літературі, мож-

на виокремити чотири групи викликів. Виклики, що відносяться до першої групи, стосуються місця держави у складі акторів міжнародних економічних відносин. Особливо це відноситься до держав, яких Б. Баді назвав «імпортованими державами»[1, 56–68]. До них відносяться більшість країн Африки та Близького Сходу. В даних країнах дестабілізуючий вплив на економіку та державу в цілому створюють транскордонні переливи короткострокових капіталів, дії міжнародних фінансових спекулянтів. Тіньова економіка підриває господарську діяльність держави як на внутрішньосуспільному, так і на міжнародному рівні. Все частіше спостерігається симбіоз кримінальних груп з державними структурами, в які ці групи проникають. Географія таких структур рідко співпадає з державними кордонами.

Друга група викликів пов'язана зі зростанням економічного розриву та соціальної розмежованості між країнами, народами та

соціальними групами. Завоювання транснаціональними компаніями все нових ринків супроводжується зникненням цілих галузей промисловості в усіх регіонах світу з такими соціальними наслідками, як безробіття та неповна зайнятість. Незадоволеність та роздратування, що нагромаджуються внаслідок цього спрямовується на найближчі об'єкти – інші племена, клани, етноси, неефективні державні структури [4].

Третя група викликів є наслідком науково-технічної революції. Нові засоби зв'язку, транспорту, комунікацій посилюють загрозу нав'язування глобалізації без врахування специфіки та конкретних економічних умов різних країн. Це викликає кризу самосвідомості, розпалює споживчі апетити, які неможливо задовольнити.

Четверта група викликів в міжнародних економічних відносинах пов'язана з дефіцитом ресурсів в умовах перенаселення планети [4].

В даній ситуації набуває значення дослідження процесу становлення української економічної дипломатії та її впливу на розвиток міжнародних економічних зав'язків для забезпечення сталого економічного розвитку України.

Відповідно до Указу Президента України «Про деякі питання представництва економічних інтересів України за кордоном» від 8 квітня 2010 року № 522 Міністерством закордонних справ України проведено комплексну роботу, практичним результатом якої стала ліквідація торговельно-економічних місій та утворення відділів з економічних питань у складі закордонних дипломатичних установ.

Проведено оптимізацію кількості працівників закордонних дипломатичних установ на економічному напрямі. При цьому бралися до уваги актуальність розвитку співробітництва України з іншими державами на економічному напрямі, а також можливості використання Україною нормативно-правових та інституційних механізмів СОТ з метою обстоювання національних інтересів на дво- та багатосторонньому рівнях [7].

Для України, частка експорту в ВВП якої становить близько 50%, набуття членства в Світовій організації торгівлі у 2008 році та,

внаслідок цього, встановлення чітких правил гри на світовому ринку та лібералізація зовнішньоторговельних режимів 161 (станом на 14.05.2015) країн-членів СОТ, на які припадає понад 95% світової торгівлі, стало важливими чинниками та системним фактором забезпечення подальшого розвитку національної економіки [5].

Це стало початком важливого етапу повномасштабної інтеграції держави не лише у світову торговельну систему, а й у світову економіку.

Членство в СОТ дозволило вітчизняним експортерам отримати передбачуваний та сприятливий недискримінаційний режим на ринках членів Організації, можливість врегулювання поточних торговельних проблем і спірних питань як у дво-, так і багатосторонньому форматі.

Вступ до СОТ дозволив розпочати переговори про укладення угод про вільну торгівлю з основними та перспективними торговельними партнерами нашої держави, зокрема, з ЄС, Європейською асоціацією вільної торгівлі (Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія та Швейцарія), Чорногорією, Канадою, Туреччиною, Сінгапуром тощо.

Крім того, з набуттям членства в СОТ держава отримала розширені можливості використання інструментів торговельного захисту, захисних заходів у зв'язку з платіжним балансом, певних нетарифних заходів, механізму врегулювання спорів, перегляду рівня тарифного захисту (зв'язаних ставок ввізного мита) через процедуру зміни тарифних розкладів.

У рамках переговорного процесу щодо вступу України до СОТ ЄС і США надали нашій державі статус країни з ринковою економікою, що є важливим позитивним чинником під час проведення антидемпінгових розслідувань щодо українських товарів.

Вступ до СОТ вплинув на зменшення кількості обмежувальних заходів (антидемпінгових, компенсаційних, спеціальних), що застосовувались до української продукції іноземними країнами, з 40 у 2008 році до 26 (станом на 01.05.2015). При цьому значне зменшення застосованих заходів відбулось протягом перших років членства України в СОТ 2008-2010 рр. (з 40 до 30) [5].

Набувши членства у СОТ Україна отримала можливість брати безпосередню участь у багатосторонніх торговельних переговорах раунду «Доха-Розвиток» та переговорах з питань приєднання до СОТ нових країн-членів для реалізації інтересів держави у торговельно-економічній сфері.

Участь в інформаційній системі СОТ та використання переваг від участі у системі завчасного обміну інформацією надало можливість доступу українських підприємств до інформації та джерел отримання інформації щодо змін у торговельних режимах країн-членів СОТ, ініціювання діалогу та обговорень з метою покращення умов торгівлі.

Наступним досягненням вітчизняної економічної дипломатії є співпраці з Європейським інвестиційним банком та Європейським банком реконструкції та розвитку. Відповідно до положень укладеної у червні 2005 року Рамкової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком, Банк може здійснювати на території України діяльність, передбачену Статутом Банку, в тому числі позичання коштів згідно із законодавством України використовуючи усі дозволені ним інструменти, а також володіння, використання та розпорядження такими коштами та ведення рахунків у будь-якій валюті.

Офіційне відкриття Постійного представництва Європейського інвестиційного банку в Україні в м. Києві відбулося 25 березня 2011 року, що стало важливим кроком для розширення діяльності банку в Україні.

В 2014 році проектний портфель ЄІБ в Україні у державному секторі складався з 9 інвестиційних проектів на суму близько 1,46 млрд євро (рис.1).

На стадії реалізації знаходиться 6 інвестиційних проектів на суму 1,142 млрд євро по 4 проєктах, угоди набули чинності та по 2 проєктах, угоди на стадії набуття чинності [3].

До найважливіших проектів, що набули чинності відносяться:

1. Проект «Україна – Європейські дороги України II» (ЄІБ – 450 млн євро та співфінансування ЄБРР – 450 млн євро).

2. Проект «Будівництво ПЛ 750 кВ Рівненська АЕС – Київська» (ЄІБ – 150 млн євро та співфінансування ЄБРР – 150 млн євро).

3. Проект «Розвиток системи водопостачання та водовідведення в м. Миколаїв» (ЄІБ – 15,54 млн євро).

4. Проект «Будівництво повітряної лінії 750 кВ Запорізька АЕС – Каховська» (ЄІБ – 175 млн євро та співфінансування ЄБРР – 175 млн євро).

5. Проект «Реабілітації гідроелектростанцій» (ЄІБ – 200 млн євро та співфінансування ЄБРР – 200 млн євро) [3].

За 22 роки співробітництва портфель Європейського банку реконструкції та розвитку в Україні склав 321 проект, за для реалізації яких Банком виділено 8,7 млрд євро. На сьогодні частка ресурсів за проєктами ЄБРР в державному секторі економіки складає 42%, решта – в приватному. В 2014 році проектний портфель ЄБРР в Україні у державному секторі складався з 12 проектів на суму близько 2,14 млрд євро (рис. 2). На стадії реалізації знаходиться 9 інвестиційних проектів на суму 1,86 млрд євро, по 7 проєктах, угоди набули чинності та по 2 проєктах, угоди знаходяться на стадії набуття чинності [2].

Проєкти ЄБРР, по яким угоди набули чинності:

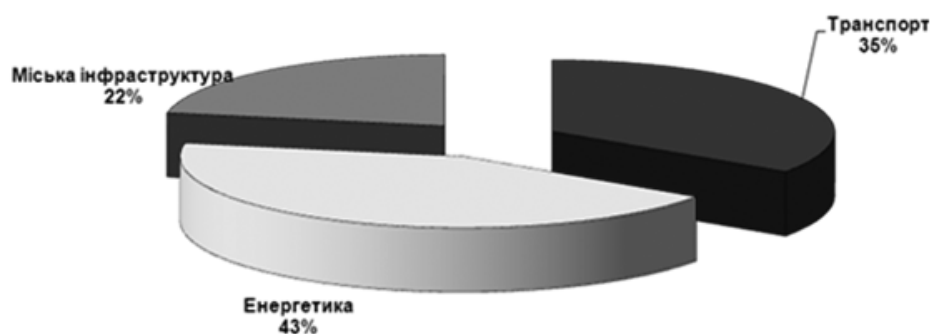

Рис. 1. Структура проектного портфелю ЄІБ станом на квітень 2014 р. [3]

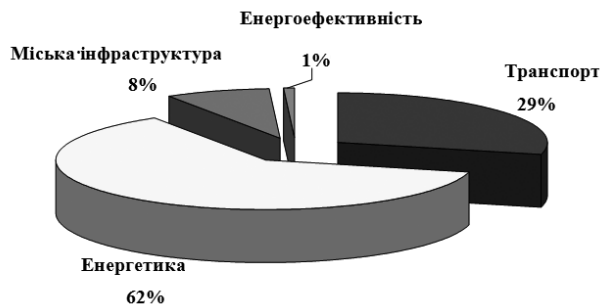

Рис. 2. Структура проектного портфеля Європейського банку реконструкції та розвитку в Україні в 2014р. [2]

1. Проект «Впровадження швидкісного руху пасажирських поїздів на залізницях України» (ЄБРР – 85 млн євро).

2. Проект «Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на підходах до м. Києва» (ЄБРР – 450 млн євро та співфінансування ЄІБ – 450 млн євро).

3. Проект «Фінансування УкрЕСКО (II фаза)» (ЄБРР – 14,2 млн євро).

4. Проект «Будівництво ПЛ 750 кВ Рівненська АЕС – Київська» (ЄБРР – 150 млн євро та співфінансування ЄІБ – 150 млн євро).

5. Проект «Будівництво повітряної лінії 750 кВ Запорізька АЕС – Каховська» (ЄБРР – 175 млн євро та співфінансування ЄІБ – 175 млн євро).

6. Проект «Реабілітації гідроелектростанцій» (ЄБРР – 200 млн євро та співфінансування ЄІБ – 200 млн євро).

7. Проект «Модернізація після завершення будівництва енергоблоку № 2 Хмельницької АЕС та енергоблоку № 4 Рівненської АЕС» (ЄБРР – 30 млн євро) [2].

Під час свого головування в Європейському Союзі, у 2009 році, Швецією запропоновано розпочати програму Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля, фінансова підтримка якого буде надходити з Фонду.

Рішення про заснування Фонду Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля (далі – Фонд Е5Р) прийнято 28.04.2009 спільно Європейським банком реконструкції та розвитку, Європейською Комісією, Європейським інвестиційним банком, Північним інвестиційним банком, Північною екологічною фінансовою корпорацією, Між-

народним банком реконструкції та розвитку та Міжнародною Фінансовою Корпорацією [6].

Фонд Е5Р створено шляхом об'єднання внесків вкладників для здійснення фінансової підтримки у вигляді грантів та технічної допомоги в реалізації проектів з підвищення енергоефективності та поліпшення екології, результатом яких має стати значне скорочення споживання електроенергії, зменшення викидів вуглекислого газу (CO₂) та інших парникових газів в першу чергу, в Україні. Типовими проектами в цій сфері є проекти з теплопостачання, водопостачання та водовідведення, управління твердими відходами, ізоляція або енергоефективність в громадських чи житлових будинках.

Розпорядником Фонду Е5Р є ЄБРР, який надає адміністративну підтримку діяльності Фонду.

На початок 2014 року Рішеннями Асамблеї вкладників Фонду Е5Р затверджено 1 грантовий та 15 інвестиційних енергоефективних проектів у сфері розвитку відновлення та модернізації тепло- та водопостачання таких міст, як Миколаїв, Житомир, Рівне, Тернопіль, Львів, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Кам'янець-Подільський, Івано-Франківськ, Олександрія, Кривий Ріг, Вінниця, Полтава, Северодонецьк, Луганськ, Донецьк та Київ. Загальна оціночна вартість проектів складає 23-4,915 млн євро, з яких позики МФО – 14-6,29 млн євро, гранти технічної допомоги, що надаватимуться з коштів Фонду Е5Р – 51,01 млн євро (у співвідношенні: на 2,8 євро позики - 1 євро гранту) [6].

За результатами шести засідань Координаційної групи фонду Е5Р Українською стороною спільно з МФО було презентовано, а учасниками засідання заслухано та розглянуто ще ряд нових інвестиційних проектів в містах Луцьку, Кривому Розі, Києві, Старокостянтиніві, Полтаві, Олександрії, Черкаси, Щолкіне, Вінницькій та Донецькій областях на загальну суму понад 277 млн євро (сума грантів – близько 65 млн євро).

Реалізація таких проектів дозволить поліпшити якість послуг населенню з тепло та водопостачання, значно підвищити рівень енергозбереження шляхом зменшення обсягів

споживання енергоресурсів установами комунальної сфери, які утримуються за рахунок державного та місцевих бюджетів, сприятиме переходу на використання відновлювальних та альтернативних джерел енергії.

Узагальнюючи проведений аналіз, можна констатувати, що досягнуто цілісності зовнішньополітичного курсу України, утворено ефективну систему реалізації державної політики у забезпеченні національних економічних інтересів на світовому ринку, що повністю відповідає сьогоденним реаліям міжнародних економічних відносин. Подальших досліджень потребує процес виконання заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Список використаних джерел

1. Badie B. L'Etat importe. Essai sur l'occidentalisation de l'ordre politique. / B. Badie. — P., 1995. — 312 p.
2. Інформаційна довідка щодо проектного стану портфелю ЄБРР в Україні [Електронний ре-

сурс]. — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Informatsiino-dovidkoviMaterialiSchodoSpivrobitnitstva>.

3. Інформаційна довідка щодо проектного стану портфелю ЄІБ в Україні [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Informatsiino-dovidkoviMaterialiSchodoSpivrobitnitstva>.
4. Ramonet I. L'an 2000 [Електронний ресурс] / I. Ramonet. — Режим доступу: <http://www.monde-diplomatique.Dec.1999>.
5. Співробітництво України з Світовою організацією торгівлі [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Informatsiino-dovidkoviMaterialiSchodoSpivrobitnitstva>.
6. Співробітництво України у рамках Фонду Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля (Фонд У5Р / Шведська ініціатива).
7. <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Informatsiino-dovidkoviMaterialiSchodoSpivrobitnitstva>.
8. Указ Президента України Про деякі питання представництва економічних інтересів України за кордоном від 8 квітня 2010 року № 522 / 2010 [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/522/2010>.

Т. ТКАЛІЧ, Ю. РОМАНЧУК, М. КОХАН
Mykolaiv

UKRAINE AS A PARTY TO MULTILATERAL ECONOMIC DIPLOMACY

Studies have shown that international economic relations of modernity are different range of problems and challenges, which include: the place of States as actors of international economic relations; the growing economic gap and social divide between countries; problems associated with the consequences of scientific and technological revolution; the problem of scarce resources in conditions of overpopulation of the planet. The analysis of Ukraine's participation in multilateral economic negotiations shows significant achievements in the work of the departments for economic Affairs in the foreign diplomatic institutions and the creation of an effective system of implementation of the state policy in ensuring national economic interests on the world market, which fully corresponds to today's realities of international economic relations.

Key words: international economic relations, economic diplomacy, World trade organization, the European Bank for reconstruction and development.

Т. И. ТКАЛИЧ, Ю. С. РОМАНЧУК, М. А. КОХАН
г. Николаев

УКРАИНА КАК УЧАСТНИК МНОГОСТОРОННЕЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДИПЛОМАТИИ

Проведенные исследования доказали, что международные экономические отношения современности отличаются кругом проблем и вызовов, к которым относятся: место государства в составе акторов международных экономических отношений; рост экономического разрыва и социальной размежевания между странами; проблемы, связанные с последствиями научно-технической революции; проблема дефицита ресурсов в условиях перенаселения планеты. Анализ участия Украины в многосторонних экономических переговорах свидетельствует о существенных достижениях в работе отделов по экономическим вопросам в составе иностранных дипломатических учреждений и создания эффективной системы реализации государственной политики в обеспечении национальных экономических интересов на мировом рынке, что полностью соответствует сегоднешним реалиям международных экономических отношений.

Ключевые слова: международные экономические отношения, экономическая дипломатия, Мировая организация торговли, Европейской банк реконструкции и развития.

Стаття надійшла до редколегії 01.11.2015